

ORTODOXIA ÎN CREȘTINISM (II)

Chiar și ierarhia e sub control duhovnicesc. Adesea ierarhii cer îndrumări duhovnicesci de la un duhovnic bun. Așa a fost întotdeauna. Tradiția creștină e plină de asemenea exemple. Drumul mântuirii ca și drumul desăvârșirii e sub îndrumare. Rugăciunea începătorilor isihaiști e sub îndrumare. Postul e sub îndrumare, Pocăința e sub îndrumare. Munca e sub îndrumare. Iar îndrumătorii se nasc ei înșiși sub îndrumare. Din duhovnic în duhovnic. Există un fel de succesiune duhovnicescă, asemănătoare cu succesiunea apostolică.

În Răsărit duhovnicul este ca o instituție. De la duhovnicul cel mare, până la ultimul duhovnic de sat. El are putere. Putere sfântă. De a lega și dezlega. Dar, pe lângă aceasta, mai ales de a sfătuși. Duhovnicii *Patericului* aveau darul sfatului, darul cuvântului de mântuire. Acesta nu venea din nici o Regulă. Venea din experiența lui, din cunoașterea lui de oameni, din descoperire dumnezeiască, din înaintea vedere.

Iată aspecte care vor defini încă odată Ortodoxia în creștinism. Am zis mai sus: sfatul i se dă prin descoperire dumnezeiască. Așadar, nu vine, precum în unele confesiuni occidentale, cumva mecanic, din regula formală și nu din silogism. Silogismul poate deduce și poate convinge și el. Dar descoperirea dumnezeiască îl ajută pe duhovnic să citească sufletul. Și să provoace schimbarea lui. Metanoia. Pocăința. Căința deschide niște ferestre spre cer. Și omul se simte atras măcar să privească prin aceste ferestre dacă nu să intre înăuntru. Mai apoi intră și înăuntru. Aceasta e chemarea sfințeniei. Atracția spre îndumnezeire, spre marea întâlnire. „Ca toți să fie una. Eu în ei și Tu în Mine” (Ioan XVII, 21, 23). Întâlnirea cu înțeleptul. Revenirea la unitatea dintâi. Reducerea destinului uman la dimensiunile lui intenționale din momentul creației.

Am atins prin aceasta o dimensiune dintre cele uriașe ale Ortodoxiei. Către aceasta nu duce nici o Regulă. Forma modelează doar forme. Nu înteroare. Către acestea duce numai Duhul Sfânt. Căci drumul către interior e interior. Numai o călăuză prin labirinturi poate îndruma. Orientul ortodox și-a căutat permanent această călăuză. Călăuzele au apărut din Har cu misiunea de a conduce spre Împărăția din om, unde e ascuns Dumnezeu. Aceștia au fost și sunt duhovnicii. Născătorii de oameni, de fii ai lui Dumnezeu. Căci există porunca nășterii de fii. Nimeni nu e scutit de aceasta. Cel desăvârșit trebuie să nască desăvârșiți. Altfel e în păcat. În egoism.

De timpuriu au apărut cei care au descoperit în rugăciune drumul către

Impărație. Sf. Pavel a intuit-o prin Har: „Rugați-vă neîncetat”. Cred că nici n-a știut în momentul acela că întemeiază ceva care va fi ca o instituție. Căci rugăciunea va deveni o tradiție sfântă dincolo de „Tatăl nostru” și de rugăciunea zilnică a fiecărui creștin. Va deveni — sub o anumită formă — calea spre desăvârșire. Va fi cerere de iertare, de mântuire, mijloc de adunare a gândurilor, de persistență în comuniune cu Harul. Aceasta va fi „rugațiunea lui Iisus” sau „rugațiunea inimii”, sau „rugațiunea minții”, sau „rugațiunea minții în inimă”, sau, în sfârșit, „rugațiunea Numelui”: „Doamne, Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine păcătosul”. Ea se va răspândi prin Grigore Sinaitul, Grigore Palama și mulți alții, iar la noi prin Vasile de la Poiana Mărului, Paisie Velicovscki și, de asemenea prin mulți alții. Sfinții Casian Romanul și Gherman din Dacia Pontică au identificat încă în secolul al IV-lea un text de rugăciune neîncetată care consta din recitarea unui verset dintr-un psalm. Am scris despre aceasta în studiul meu despre Sfântul Gherman din Dacia Pontică, atunci când l-am propus pentru canonizare.

La capătul rugăciunii minții isihastului, cel care se liniștea putea intra în lumina harului necreat. Dar Harul nu se supune nici unei reguli și nimeni nu știe când și cum i se dă și i se descopere. La un Congres de spiritualitate din Apus un călugăr trapist mi-a pus întrebarea: „Câte rugăciuni trebuie să rostesc ca să ajung la iluminare”? Am răspuns rostind o cifră de vreo zece numere și, cel care m-a întrebat, s-a supărat că n-am vrut s-o repet, ca s-o noteze! Probabil că se și gândise să încerce exercițiul, ca să ajungă prin simpla recitare formală la iluminare. N-a priceput ironia.

Apusenii înțeleg greu ceea ce lor li se pare a fi în Răsărit, lipsă de precizie și de metodă. Ori, în Răsărit tocmai lipsa acestora înlesnește descoperirea căilor desăvârșirii. Fiecare își are Regula și măsura lui. Ea ține nu de număr, nu de timp, nu de cantitate, ci de stare. De starea sufletească. Și cu cât e mai tainică, cu atât e și mai lucrătoare. „Ascunde de către toți tainele, faptele și nevoițele tale”, sfătuiește un mare sirian, Sf. Isaac. Aceasta, evident, nu înseamnă a fi în neorânduială, cum s-ar putea conchide. Înseamnă a fi într-o rânduială a Duhului, unde totul se cântărește prin duhovnic, nici prin număr, nici prin timp.

(Continuare în pag. a 2-a)

Dr. ANTONIE PLAMADEALA
Mitropolitul Ardealului

Sf. Împărați CONSTANTIN și ELENA

Cel care avea să curme șirul sângeroselor persecuții anticreștine care s-au întins pe parcursul a mai bine de trei secole, răstimp în care prigoana a îmbrăcat nu o dată aspecte ce țineau de domeniul incredibilului, și în care s-au impus nume de tristă amintire pentru istoria creștină primară, spre a nu-i aminti decât pe câțiva dintre cei mai cruzi: Nero, Caligula sau Dioclețian, va fi împăratul Constantin, supranumit pe drept cuvânt „cel Mare”, pentru cotitura pe care avea să o aducă în evoluția ulterioară a imperiului roman, dar și pentru perspectivele noi care se deschideau creștinismului.

Personalitate complexă și controversată în același timp, ca însăși e-

poca în care a trăit, epocă de mari prefaceri religioase, sociale și politice, împăratul Constantin a fost acuzat de o parte a istoricilor, în speță cei apuseni, că schimbarea ce avea să se petreacă în evoluția imperiului roman, a fost speculată cu abilitate de el, și că totul n-a fost decât un calcul politic interesat, menit să-i atragă simpatia creștinilor, al căror număr era în tot mai evidentă creștere, sporindu-și în acest fel rândurile armatei sale imperiale, fapt care i-a asigurat victoria finală asupra contracandidatului său la tron — Maxențiu. Alții l-au acuzat că a fost un om practic care a avut în-

(Continuare în pag. a 3-a)
Pr. N. Stoia

Militanți pentru libertatea și unitatea poporului român.

Ioniță Scipione Bădescu (1847 - 1904)

În panteonul național al luptătorilor pentru libertate și unitate politică a provinciilor românești, un loc de seamă îl ocupă cărturarul Ioniță Scipione Bădescu. Viitorul scriitor și ziarist s-a născut la 15 mai 1847, în comuna Răstoilă Mare, județul Sălaj. A început să dezlege taina cărților la școala românească din satul natal. Dovedind reale aptitudini și dragoste de învățatură, părinții i-au îndrumat pașii spre școlile mai înalte. Studiile liceale le-a urmat la Beșș și Oradea; iar cele superioare la universitățile din Peste, Viena, București și Iași.

El a început să scrie de tânăr, pe când era elev în Oradea. A debutat în 1866, cu câteva poezii lirice, în revista „Familia”, condusă de Iosif Vulcan, revistă al cărei colaborator va deveni până la sfârșitul vieții. În anii petrecuți la București, unde s-a refugiat din cauza asupririi străine, el a îndeplinit funcția de redactor la ziarul „Românul”, „Trompeta Carpaților”, „Convorbiri literare” și „Timpul”, alături de Mihai Eminescu și Ion Luca Caragiale. Pe timpul popasului său în orașul de pe Băhlu, ziaristul transilvănean a fost redactor la „Curierul de Iași” și în 1872 a întemeiat „Noul curier român de Iași”.

Stabilindu-se la Botoșani, Ioniță Scipione Bădescu a îndeplinit funcția de revizor școlar pentru județele Botoșani și Dorohoi. Datorită concepției sale înaintate privind învățământul și atitudinii pe care a luat-o față de starea grea în care se aflau școlile, el a intrat în conflict cu oficialitățile, care l-au destituit din post.

Văzându-se înlăturat din învățământ, profesie pe care o îndrăgise, Ioniță Scipione Bădescu se dedică

jurnalisticii și pune bazele ziaristicii botoșanene. Îndeplinește atribuțiile de redactor la săptămânalul „Țara de Sus” și „Curierul Botoșanilor”.

Pe lângă munca de gazetar, el a activat și ca folclorist. Astfel, a luat parte la acțiunea organizată de gruparea culturală „Orientul”, înființată de Gr. N. Grădăraș, care inițiasă realizarea unei culegeri de folclor din toate provinciile românești. În acest cadru, sarcina culegerii folclorului din Transilvania a fost încredințată la trei ardeleni aflați în România, și anume: Miron Popiliu din Ștei, județul Bihor, Ioniță Scipione Bădescu și profesorul Nicolae Droș-Bărcianu din Rășinari, stabilit cu domiciliul în Giurgiu.

În mod constant, condeii lui Bădescu a rămas credincios poeziei. Versurile sale au văzut lumina tiparului în diferite ziare și reviste, precum și în volumele intitulate: *Poesii originale și Coroana României*. Pe lângă poezie, Bădescu a scris și câteva nuvele. Dintre acestea amintim nuvelele „Pe patul morții” și „Ileana”.

Din creația sa în versuri, un loc aparte îl ocupă poeziile patriotice: „Trompetele răsună” și „Armatai române”, dedicate luptei poporului nostru pentru independență. Prima dintre ele, intitulată „Trompetele răsună”, a fost scrisă la București, în vara fierbinte a anului 1877. Concepută și publicată în împrejurări de excepție, la cerințele unui înalt comandament național, poezia „Trompetele răsună”, asemenea marșului pașoptist „Deșteaptă-te române” a lui Andrei Mureșan, a devenit unul dintre cele mai populare cântece patriotice ale acelor înălțătoare zile. Versurile sale înaripate redau atmosfera din țară, dorința de luptă pen-

tru libertate și independență și, în același timp, exprimă credința în viitoarea unire a tuturor provinciilor românești.

Dotat cu o mare sensibilitate, poetul a reușit să surprindă uimitor de concis în numai trei strofe, participarea pleneră a întregii națiuni la războiul pentru independență:

Trompetele răsună
Prin munți și prin câmpii,
Românii toți s-adună
Cu sutele de mii!

Din versurile sale se degajă atmosfera de mobilizare generală:

Un glas pe toți îi cheamă,
E glasul neatârării.
Ei teamă n-au de nimeni,
Trăiască oastea țării!

Trompetele răsună peste întreg pământul românesc. Răspunzând acestei chemări, alături de frații din vechea Românie, se află românii din Transilvania, Banat și Bucovina, care se găseau sub ocupația monarhiei habsburgice.

Un glas pe toți îi poartă
Să-și vadă iar moșia
Unită, mare, mândră,
Trăiască România!

Cea de-a doua poezie este o odă și se intitulează: „Armatai române”. Ea a fost scrisă în toamna anului 1878, cu prilejul reînnoțirii în țară a armatei române victorioase în războiul din 1877—1878, sărbătorire ce s-a oficiat la 8/20 octombrie 1878. Folosind mijloacele artistice specifice versificației, poetul redă momentul plecării oștenilor români la războiul „pentru a țării neatârării”, eroismul lor pe câmpul de bătălie, reînnoțirea în țară, primirea entuziastă, când

„țara mândră” îi salută cu nepusă bucurie.

Publicate în ziarele din România, cele două poezii au fost reluate de foile românești transilvănene. Conținutul lor patriotic și militant, emanație a acțiunilor și conștiinței social-politice a maselor populare, a găsit ecou în rândurile acestora, mobilizându-le în lupta pentru libertate și unitate politică.

Participant neobosit la războiul pentru cucerirea independenței de stat depline a României, Ioniță Scipione Bădescu a desfășurat o bogată și intensă activitate în vederea înfăptuirii unității politice. El însă n-a apucat să vadă împlinit acest ideal la 1 decembrie 1918, deoarece o nemiloasă boală i-a întrerupt firul vieții în 1904, la vârsta de numai 57 de ani.

Cu prilejul aniversării anuale a cuceririi independenței de stat a României, aducem un cald și binemeritat omagiu scriitorului și ziaristului Ioniță Scipione Bădescu, pentru prețioasa-i contribuție la lupta pentru înfăptuirea dezideratului național al independenței și unității politice, și care, prin faptele sale, a intrat în istoria și conștiința poporului nostru.

Prof. Paul Abrudan

Episcopia Covasnei și Harghitei

Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a aprobat, în ședința din zilele de 22 și 23 martie 1994, la propunerile Adunărilor Eparhiale ale Arhiepiscopiei Sibiului și Episcopiei Alba Iuliei, organizarea și delimitarea teritorială a Episcopiei Covasnei și

Harghitei, cu reședința în Miercurea Ciuc.

Inițierea acestei noi eparhii a Bisericii Ortodoxe Române a fost hotărâtă de către Adunarea Națională Bisericească, în data de 11 ianuarie 1994.

Pe lângă realizările frumoase pe plan administrativ-gospodăresc în mănăstire, părintele arhim. Iustin Hodea a desfășurat și o meritorie activitate pastoral-misionară, impulsivă dezvoltarea vieții duhovnicesci și preocupându-se de sporirea obștei monahale de la Rohia. A fost prezent cu slujirea și cuvântul de învățatură peste tot unde l-a delegat ierarhul locului.

În opinia noului arhieru-vicar, slujirea la care a fost chemat este pe cât de grea și încărcată de responsabilitate, tot pe atât de frumoasă și înălțătoare pentru că „Biserica noastră este tolerantă și învățătura ei ne recomanda să fim iubitori și iertători”.

Hirotonia într-un arhieru a părintelui arhim. Iustin Hodea a avut loc în data de 17 aprilie la mănăstirea Rohia.

Prea Cuvioșia Voastră, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române v-a ales de curând în treapta de Arhieru-vicar al Episcopiei Maramureșului și Sătmărulei. Vă rugăm să prezentați pentru cititorii „Vesitorului” câteva date biografice.

Fiecare om este un mesager al lui Dumnezeu și darul lui Dumnezeu în același timp. Fiecare se naște într-o familie, într-o casă, într-o localitate, într-o zonă și-și duce destinul sub ochiul atotvăzător al lui Dumnezeu.

(Continuare în pag. a 2-a)

NOI IERARHI AI BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

Părintele Arhimandrit TEODOSIE PETRESCU -
noul episcop vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor

În urma vacanței postului de episcop vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor, prin decesul episcopului de pi-oasă memorie Roman Ilfoveanul, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a propus Sfântului Sinod, numirea în acest post și ridicarea la treapta arhieriei a Părintelui Arhim. Teodosie Petrescu, asistent la Facultatea de Teologie a Universității din București.

În ședința din zilele de 22 și 23 martie 1994 Sfântul Sinod a aprobat această propunere și ca urmare, Părintele Arhim. Teodosie Petrescu a fost hirotonit arhieru și rânduit să slujească în funcția de episcop vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilor cu titlul de „Snagoveanul”. Hirotonirea a avut loc în ziua de 3 aprilie 1994, fiind oficiată de către Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, înconjurat de alți ierarhi și preoți, la biserica Sf. Spiridon.

Nou alesul ierarh s-a născut în localitatea Vatra Dornei la 12 decembrie 1955, fiind al 17-lea copil (10 în viață) al părinților Procopie și Elisabeta.

A urmat școala generală de 8 ani în comuna Dorna-Arini, între anii 1962—1970. După promovarea examenului de admitere de la Seminarul Teologic de la Mănăstirea Neamț, a urmat cursurile acestuia între anii 1970—1975.

În iulie 1975, a susținut examenul de admitere pentru Institutul Teologic Universitar din București, urmând cursurile de licență între anii 1976—1980.

În octombrie 1980 a susținut examenul de admitere pentru cursurile de doctorat în Teologie, înscriindu-se apoi la secția biblică, specialitatea principală — Studiul biblic al Vechiului Testament.

În timpul cursurilor de doctorat, a susținut și apoi a publicat nouă lucrări de seminar referitoare la temele centrale de doctrină și morală după textul Sfintei Scripturi, dar mai ales al Psalmilor.

Din noiembrie 1982 a fost angajat în postul de cântăreț la Paraclisul patriarhal „Antim”, unde a funcționat fără întrerupere până la 1 octombrie 1986. În această perioadă, și-a susținut examenul de doctorat și și-a pregătit bibliografia pentru proiectul tezei de doctorat.

În aprilie 1986 a susținut examenul organizat de Institutul Teologic Universitar din București pentru ocuparea asistenței vacante la secția practică. La 15 mai 1986 a susținut examenul aprofundat de admitere, iar din 1 octombrie până în prezent a funcționat ca asistent la secția practică în cadrul Institutului Teologic Universitar, actualmente Facultatea de Teologie Ortodoxă din cadrul Universității din București.

În această perioadă a continuat să scrie o serie de articole și studii și și-a pregătit proiectul tezei de doctorat cu titlul: „Cartea Psalmilor și importanța ei religio-morală în viața pastoral-misionară a Bisericii”.

(Continuare în pag. a 2-a)

D. A.

Ortodoxia în creștinism

(Urmare din pag. 1)

Apuseanului îi plac lucrurile limpezi, demonstrabile și demonstrate. Răsăriteanul înțelege mai mult din paradox și din taină, decât din silogism. Căci Dumnezeu e mai bine prins prin apofatic, decât prin catafatic. Dar apuseanul să nu ne judece rău, după categoriile lor, precum nici noi nu-i judecăm rău, după categoriile noastre. Ambele căi sunt bune, poate, una e mai bună decât alta. La urma urmei apofatic, când merge până la negația negației, și merge până acolo, devine catafatic.

Dacă am încerca, desigur printr-o oarecare reducere artificială, să descoperim catafaticul în Ortodoxie, l-am descoperi în *Filocalie*, alt set de scrieri duhovnicești, care continuă setul *Pateric-Limonariu-Lavaicon*, pentru că *Filocaliile*, în mare parte, demonstrează dar, cum am spus, delimitările precise ar fi hazardate. Tot așa diferențele dintre marile confesiuni creștine, nu sunt întru totul absolute. Mai ales cele dintre spiritualitatea ortodoxă și cea catolică. Am pleda împotriva propriilor noastre criterii, dacă am spune că drumul sfințeniei se află numai în emisfera răsăriteană. Cu Dogmatica e altceva. Iar asupra implicării Dogmaticii în domeniul sfințeniei, ar trebui să stăruim într-un studiu special. La nivelul sfinților, teologia capătă valențe noi. Ei ar putea duce mai repede ecumenismul la țel. E greu să ne imaginăm doi sfinți în dispută. Doi sfinți care se ceartă, n-ar fi decât doi certăreți.

Evident s-ar putea prezenta în legătură cu aceasta multe exemple contrarii. Teologia nu e lucru simplu, dar din toate există ieșiri sigure. Trebuie desigur multă știință, multă răbdare, multă smerenie și, încă odată un studiu special, pentru care noi nu avem acum timp, în limitele unei conferințe.

Termenul de spiritualitate a intrat acum și în protestantism, desigur cu un înțeles limitat și comun. El îl referă la slujbe, la pietate, la predică. O spiritualitate în sensul ortodox le e deocamdată străină. Ceea ce ar merita să fie amintit, ar fi apofatismul total al teologiei lor reprezentative, teologia dialectică, pentru care Dumnezeu e „Cu totul altceva” — Das Ganz Andere — care nu poate fi cunoscut niciun fel și niciodată. Acest apofatism e departe și e „cu totul altceva” decât apofatismul ortodox. Cel ortodox deschide, cel protestant închide. Sfântul ortodox se îndumnezeiește, cel protestant, ca să fie sfânt, trebuie să iasă din protestantism. Cu martirii e altceva. Protestantismul e raționalist și iese din încurcatură prin pietism, pentru că omul în sine lui nu știe că trebuie să fie protestant. Și e și inimă, nu numai minte. Dar când e cu ochii deschiși, protestantul supune totul rațiunii, deși de la Kant începe — protestant și el — știe că rațiunea singură nu poate ajunge nicăieri. Ei continuă totuși s-o chinuiească mereu, ca pe un burete stors de mult, dar pe care îl storc într-una.

Ortodocșii nu intră în categoria raționaliștilor, dar gândesc rațional — cuvântul e foarte prezent în *Filocalie* — numai că o fac pe premise mai largi, deci mai aproape de adevăr. Pentru ortodox și taina poate fi o premiză. O taină mare des-tăinuită, poate explica o taină mică, rămasă ascunsă. Exis-

tența lui Dumnezeu odată asumată, poate explica rațional minunea pe care rațiunea singură n-o poate nici explica, nici accepta. Adică ei nu cred în Dumnezeu? Ba da. Unii mai mult decât alții. Închid ochii și se roagă. Spun că faptele nu contează pentru mântuire — *sola fide* — și că omul nu poate face nimic pentru sine — *sola gratia* — dar fac fapte bune destule. Există un protestantism practic și unul teoretic. Poate că tot Kant i-a atras pe panta aceasta. Dacă rațiunea pură n-a putut face nimic, nu l-a putut des-coperi pe Dumnezeu, a pus la lucru rațiunea practică, așa, fără prea multe temeuri, altele decât bunul-simț, observația și trebuința neapărată de sens. Așa a postulat totuși existența lui Dumnezeu. Când însă același protestantism a încercat teoretic să-l înțeleagă pe Iisus ca Dumnezeu, a ajuns la un adevărat dezastru.

Practic, Biblia e cartea lor de căpătâi și Iisus e Fiul lui Dumnezeu. Teoretic, e un mit, pentru că Rudolf Bultmann și cu el o întreagă școală teologică, la putere mereu în Protestantism, a demitologizat Scriptura, reducând-o la o kerigmă, la o predică minusculă, la un nucleu greu de definit, care probabil a existat, dar despre care nu se știe ce a fost. Poate cineva crede că ne permitem o vinovată caricaturizare. E deajuns să spunem un singur lucru, ca să ne dăm seama că nu e vorba de o caricaturizare „amicală”. Hristos nu a înviat, spune Bultmann. Evangheliile, Sfântul Pavel și ceilalți autori ai Noului Testament materializează niște idei, niște păreri, o anumită atmosferă de epocă. Cum de vor fi murit atâtea martori oculari pentru o astfel de „atmosfera”, Bultmann nu se mai ostenește să ne spună, sau ne spune ceva ce e completamente din domeniul sofismelor.

Cum să mai încapă aici „rugăciunea lui Iisus”? Unde e Iisus persoana, ar întreba părintele Stăniloae? Unde e Dumnezeu persoana al lui Avraam, al lui Iacob și al lui Isaac, ar întreba Pascal? Unde să mai plasăm eforturile spre desăvârșire ale acestor, ale isihaiștilor? Ce ne facem cu întreaga istorie a creștinismului, care a crescut, s-a răspândit și a creat o cultură și o civilizație pe premiza întrupării lui Dumnezeu? Care întrupare? — ne între-rupă Bultmann?

Totul s-a născut dintr-un mit irezistibil pe care niște fanatici l-au personificat! Ce fanatici ingenioși! Și ce deștepti! Imaginează o istorie a întrupării, a propovăduirii, a Patimilor și a Învierii, scriu Evangheliile, imaginează un Pavel căruia îi scriu și 14 epistole, pe cea către Laodiceeni făcând-o pierdută!

Ei bine, dacă cineva e canonizat într-o confesiune lipsită de sfinți, acesta e Bultmann! A fi împotriva lui Bultmann e sacrilegiu. Așa măcar, ar descoperit și protestanții noțiunea de canonizare și sacrilegiu! Dar că Bultmann l-a desființat și pe Dumnezeu și pe Iisus Hristos, nu e sacrilegiu! Protestanții se află într-o „ireparabilă solitudine populată de interogații”, spune cineva. „O întreprindere aberantă”, numește altul opera lui Bultmann. Jacques Ellul spune că, urmându-l pe Bultmann, „creștinul se descoperă dezarmat și fără mijloace de a mai putea convinge și converti pe cineva la acest Dumnezeu” demitizat. În protestantism, în fond, teologia e redusă la antropologie. Iar divorțul între această teologie și practică, e un non-sens; o apoteozare a sofismului.

Prin contrast, să ne întorcem o clipă la ortodoxia primelor secole și la cea de azi și vom avea încă o imagine a ceea ce este *Ortodoxia în creștinism*.

AL. T. STAMATIAD în poezia religioasă

Nu prea de mult, la Radio-România, criticul și istoricul de artă Liviu Grăsoiu, în cadrul emisiunii *Scriitori la microfon*, m-a chestionat privitor la activitatea mea literară. Să rememorez câte ceva despre poetul Al. T. Stamatiad, fost profesor al meiu la liceul *Moise Nicoară* din Arad. Bucuroș răspundeam, profund emoționat, mai ales că în volumul meu de memorialistică *Aproape de Ei*, editura *Dacia*, Cluj, 1988, i-am dedicat un capitol din cele 31. Cititorul, dacă există, este rugat să se edifice la cele spuse.

Cum începem? „Din șirul evocărilor, cea care m-a zguduit mai puternic, mai intens, e această evocare întru cinstirea fostului meu profesor. Odată cu el, mi se perindă pe dinainte, vremea copilăriei, eternă zăcămintă de aur pentru poezie. Vă amintiți? Rainer Maria Rilke scria că atunci când nimic nu te mai incită la poezie, îți rămâne o rezervă: *copilăria*. „În cazul meu anul când Taria, plugar din comuna Semlac, județul Arad, mă ducea să mă înscrie la școală, după ce la 5 anișori fusesem la „grădiniță”. Ardealul era pe atunci sub dominație austro-ungară. Grădiniței i se zicea *ovoda*. Conducătoarea — o domnișoară maghiară. Tata mi-a zis: „fătu meu, îi bine să știi și tu ungurește”. De mână cu mine, deci, iată-mă elev la *Közsegi elemi népiskola* (școală primară mitească). După atâtea și atâtea ani, mai păstrez și acum un document grăitor: *Ertesítő könyvecské* (carticica de adevărate a notelor). Începam clasa I, în 1915, până la 1918—1919. La înscriere nu știam boabă ungurească, pe urmă în clasa a IV-a, făceam concurență colegilor unguri. Și azi, la adânci bătrânețe, îl aud în limba lui pe dascălul Vargha Károly, zicând: „Vedeți, copilul acesta e valah, dar știe mai bine decât voi. Să vă fie rușine!” În mica bibliotecă a școlii erau cu deosebire cărțile de poezie. Clasiți, firește. Ca de pildă Petőfi Sándor, Eötvös József, Kölcsey Ferenc etc. Poeziile lor „patriotice evident, nu prezentau urme de sovinișm. Iubirea de țară, ca la orice națiune. Stăpânind, deci, ungurească pe măsura unui școlar la primare, la examene dascălul pe mine mă pune să declam. Asta, până-n 1918, când dascălul mi-a zis: „Acum nu mai poți spune astfel de poezii. Acum e România”.

Ar trebui să deschid o largă paranteză. După școală ungurească, eu, român nu știam bucovnă în românește.

Am mai urmat 2 clase, spre a mă îndătina cu româneasca. Elev cuminte, eminent, părintii mei sfătuiți de dascăl, Nicolin Romulus așa-l chema, m-au dus din Semlac la Arad, la „școli” să ajung pasămite „domn”.

Acolo la liceu, să revin, l-am avut pe Stamatiad, profesor de românește. Venise la Arad împreună cu Perpessicius, să facă „apostolat” în liceu, un an-doi, cu încă rămase destule cadre ungurești. Stamat-

(Continuare în pag. a 3-a)

Petre Pascu

Răspuns la scrisoarea unor cititori tineri

Doctrina despre Reîncarnare și poziția Bisericii Ortodoxe față de ea (III)

7. TAINĂ DE JUSTIFICARE A DOCTRINEI

Doi probleme fundamentale ar părea că sunt puse de doctrina reîncarnării și ar justifica-o: În primul rând problema suferinței în lume și mai ales a celor ce n-au comis încă păcate pentru a fi pedepsiți prin suferință (copiii de exemplu), și problema legată de mărturia sporadică a unora dintre noi că în anumite momente ale vieții lor ar recunoaște persoane, fapte, lucruri, locuri pe care nu le-au văzut niciodată, sau le este dor de acestea.

a) Suferința

Cât privește suferința, în religiile hinduiste aceasta este legată de dorință și are un caracter karmic, ce ține de fapte. Cum am menționat, potrivit acestor doctrine dorința fie rămasă la stadiu de intenție, de pur act spiritual, fie concretizată în fapte, atrage după sine indubitabil și ireversibil suferința. Numai eliminarea dorinței duce la eliminarea suferinței, însă o viață pământească fără dorință e imposibilă, de aceea ciclul etern de reîn-

carnări. Dacă o viață pământească ar putea fi perfectă, atunci un lanț neîntrerupt, nesfârșit de întrupări nu și-ar mai avea rostul potrivit doctrinei înseși a acestor religii.

Acesta este un aspect al problemei suferinței; celălalt aspect, tot potrivit religiilor orientale menționate, este legat de faptele pe care sufletul le poartă cu sine ca pe un bagaj indispensabil. Așa se explică faptul că unora oameni curaj, copii nevinovați pot suferi în viața aceasta fără ca ei să fi comis vreun rău oarecare. Suferința pe care ei o îndură însă nu este altceva decât ecoul, fructul, implicațiile vieții lor trecute.

Cu privire la suferința religia creștină are o doctrină clară, precisă și consecventă cu celelalte doctrine specifice: suferința este efectul păcatului, al depărtării într-un fel sau altul al omului de Dumnezeu, este efectul nerespectării legii divine supranaturale precum și a legii divine puse de Dumnezeu în natură. Cum se explică atunci suferința la persoane nevinovate, copii, prunci deci? Sf. Scriptură vorbește despre aceasta și dă lămuriri ușor de înțeles chiar la nivelul minții noastre. Proverbul biblic „Părintii au mâncat aguridă iar copiii li s-au

Tot în această direcție, împreună cu alți slujitori din cadrul Administrației patriarhale a inițiat acțiuni organizate la azilele de bătrâni, în penitenciare, spitale, ortelinate, mai ales cu ocazia marilor sărbători.

Paralel cu activitatea didactică și științifică în cadrul Facultății de Teologie și cea de slujire caritativă și filantropică în diferite așezăminte din București, a desfășurat o susținută activitate predicatorială și liturgică la Catedrala patriarhală și Ministeria Antim și a reprezentat Biserica Ortodoxă Română la diverse simpozioane, întruniri, conferințe.

A beneficiat, cu binecuvântarea Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, de o bursă de studii în Anglia, la Departamentul de limbi moderne al Universității din Birmingham, în perioada 1 octombrie 1992 — 27 martie 1993.

Experiența dobândită a putut fi aprofundată și îmbogățită la cursurile de definitivare și promovare a preoților, cu care prilej a întocmit prelegeri specifice chiar pe tema carității și asistenței sociale și religioase.

De asemenea, ca doctorand și asistent universitar, a publicat studii și articole în presa bisericească și laică și a participat la discuții în cadrul unor mese rotunde organizate de instituții publice, la Radio și Televiziune.

făcut tot ceea ce trebuia să faceți, slugi treburile să vă considerați, căci ați făcut doar ceea ce trebuia”.

Intre timp, după 1988, m-am înscris la Institutul Teologic din Sibiu, pe care l-am terminat în 1992, teza de licență fiind la Drept bisericesc, cu titlul: „Mănăstirea, parte constitutivă a Bisericii, focar de spiritualitate și trăire duhovnicească”.

Am avut în mănăstire unele realizări, dar acestea țin de acest loc care, mai mult ca în altă parte, are darul de a sfinți oamenii. Am crescut mulți ucenici, pe care i-am dat la mănăstirile înființate și acum avem la Rohia 15 copii, pe care încercăm să-i formăm pentru binele monahismului românesc.

Ce ați simțit în momentul aflării faptului că ați fost ale Arhieriei-vică? Care au fost primele gânduri și sentimente?

Greutatea sarcinii și responsabilitatea treptei o apreciez la propria ei valoare. Cu oosc mentalitatea și evlavia celor din Maramureș și Sătmăr, am fost trimis de P.S. Iustinian în mai multe părți ca să slujesc, mai ales după 1999, când multe spirite s-au tulburat. Deci, înțeleg greutatea care va fi dublă de acum încolo, dar n-aș putea spune că sunt deplin conștient de ceea ce înseamnă să fii ierarh. Nu trebuie să fim orgolioși, căci conștiința față de va. oarea unei trepte vine cu timpul. Pe măsură ce intri adânc, ca preot, diacon și ca ierarh, în mezul problemelor, atunci de fapt vezi ce înseamnă chemarea.

Cum vedeți rolul Bisericii Ortodoxe în viața credincioșilor din zona în care sunteți chemat să vă implicați misiunea, în contextul relațiilor, unorii tensionate, dintre români și celelalte naționalități de acolo?

Biserica noastră, prin ierarhii, preoții și credincioșii săi, nicio dată n-a batjocorit și n-a prigonit pe nimeni. E o Biserică tolerantă și învățătura noastră ne recomandă o insistență acest lucru: să fim iubitori și iertători. De aceea, este foarte ușor Bisericii Ortodoxe să facă legătura de frățietate, are respect în același timp pe toți ceilalți, mai greu este să înțeleagă de ce nu este înțeleasă, pentru că nu este o Biserică agresivă, nu intră cu cizmele în sufletul omului. Biserica Ortodoxă poate fi cheagul între celelalte confesiuni, dacă este înțeleasă și ascultată.

strepezit dinții” (Ieremia 31, 29; Ioan 9, 2—3) precum și diversele mențiuni cu privire la urmările păcatului care se transmit peste generații sunt edificative în acest sens.

Dacă un hindu crede că faptele nu se sting odată cu viața omului ci sunt transmisibile, atunci același lucru învață deci și Sf. Scriptură. Numai că în cazul budismului, de pildă, faptele se leagă de sufletul celui mort și-i produce reîncarnarea, în timp ce în creștinism, pe lângă legarea faptelor de individ — până când el va da socoteală de ele în ziua judecării, cu știutele implicații după aceea, — ele se mai și transmit urmașilor prin efectele lor; cu alte cuvinte în creștinism se poate vorbi de un caracter parțial ereditar al faptelor.

Lucrul acesta nu este imposibil de înțeles odată ce acceptăm științific, logic, religios, ereditatea diferitelor trăsături fizice și psihice între generații, chiar și pe sărite, nu neapărat în succesiune perfectă. Așa cum un copil poate moșteni trăsături fizice de la un părinte, bunic, sau chiar străbunic, tot așa este dovedit că și trăsăturile psihice pot fi ereditare.

Și dacă aplicăm la această problemă legea lui Lavoisier, care zice că în viață, în univers „nimic nu se pierde, nimic nu se câștigă”, și dacă punem aceasta în contextul cuvântului Măntuitorului care avertizează că „pentru orice cuvânt nefolositor pe care-l vor rostii oamenii vor da socoteală de el în ziua judecării” (Matei 12, 36), fapt ce confirmă ideea că nimic nu se pierde, nici măcar un cuvânt, un gest, o faptă, o intenție, atunci apare logic și realizabil, natural faptul că păcatele pot fi transmisibile peste generații, și deci e posibil ca cineva să suferă pentru ceea ce el însuși n-a săvârșit.

Același lucru îl spune și celebrul psiholog elvețian Carl Gustav Jung; el însuși a fost foarte atașat de religiile hinduiste cum mărturisește vorbind, de pildă, despre *Cartea Tibetană a Morților*: „Ani de-a rândul de când s-a publicat *Bardo Thodol*, aceasta a fost compania mea constantă și ei îi datoroz nu numai multe idei stimulante și descoperiri, dar de asemenea și multe reflecții fundamentale” (*Collected Works of C. G. Jung*, ed. by H. Read, Princeton, NJ, vol. 11, p. 833, apud S. Ajaya, op. cit., p. 135); totuși el n-a găsit întemeiată de loc doctrina despre reîncarnare pe care n-a adoptat-o, numărind-o doar complement o ipoteză, întrucât despre ea sunt prea multe „dacă-uri și prea multe „dar-uri” (vezi: *Psychological Commentary in The Tibetan Book of the Dead*, Oxford University Press, London, 1960, p. XLIII). Cu privire la suferința celor ce n-au păcătuit, vorbind de acel „inconștient colectiv” atât de specific teoriilor sale, „inconștient colectiv” înțeles a fi un fel de fond comun psihic ori de trăsături psihice impersonale dar cu care fiecare psihic este în contact (prin însuși faptul că un psihic este în relație cu ce este psihic — „abyssus abyssum invocant” —). C. G. Jung arată că pe canalul acestei relații, lucruri bune ca și rele, pot veni din acel fond global de trăsături psihice și avea efecte bune sau rele în viața noastră.

Cu alte cuvinte și această teorie confirmă faptul că nici un cuvânt, nici o faptă nu se pierde ci totul se păstrează și rămâne în legătură cu lumea; nici nu se poate altfel câtă vreme oamenii nu trăiesc izolat pe pământ. Ne influențăm unii pe alții conștient sau inconștient. La fel și energiile oamenilor, pozitive sau negative, nepierzându-se, unorii revin în viața oamenilor producând efectele văzute, mai mult sau mai puțin explicabile, în funcție de credința, știința sau intuiția celor în cauză.

b) Doruri și Recunoașteri

Cu privire la a doua problemă care ar părea să justifice ideea de reîncarnare, anume dorurile vagi pe care unii dintre noi le au unorii de locuri, lucruri, oameni pe care nu i-au văzut niciodată, așa cum de pildă menționează L. Rebreanu în prefața sa la romanul *Adam și Eva*, sau părerea că unorii recunoaștem locuri și lucruri pe care de fapt nu le-am văzut niciodată, aceasta nu justifică întru nimic teza reîncarnării deoarece reîncarnarea reflectă o stare decăzută a spiritului, limitată, o stare ce trebuie depășită dar care, deși teoretic se decretează ca fiind depășibilă, practic, câtă vreme reîncarnările sunt eterne, starea de limitare este nelepășibilă. Limitarea deci nu numai că îngreunează „amintrea”, dar o și împiedică. Dar chiar dacă sufletul „și-ar aminti” aceste lucruri, asta poate avea diferite explicații și nu numai una. O singură explicație la un astfel de fenomen denotă o viziune săracă, unilaterală, îngustă.

În primul rând Sf. Scriptură spune că sufletul vine de la Dumnezeu și că este supra temporal și supra spațial; adică așa cum mărturisesc Dr. E. Kübler-Ross, Dr. Raymond Moody și alți savanți contemporani, sufletul are capacitatea de a fi în mai multe locuri în același timp, de a vedea, ști mai multe lucruri în același timp.

Pr. Arhim. Teodosie Petrescu

(Urmare din pag. 1)

Pe lângă activitatea cu studenții, în fața cărora a susținut seminarii de Liturgică, Omiletică și Catehetică, Drept canonic și Muzică, în timpul vacanțelor de vară a susținut prelegeri și seminarii preoților participanți la Cursurile misionare de definitivare și promovare, iar în ultimii trei ani și la cursurile metodologice privind predarea religiei în școlile primare și secundare.

Începând din anul 1977, a fost închinoviat ca frate la Sfânta Mănăstire Crasna, din jud. Prahova.

La 6 decembrie 1990 a fost tons în monahism, cu metania la Mănăstirea Crasna, primind numele de Teodosie.

La 16 decembrie în același an, a fost hirotonit diacon pe seama paracლისული „Sfânta Ecaterina”, iar în luna martie 1992 a fost hirotonit ieromonah în vederea începerii activității misionare și caritative la spitalele, azilele și orfelinatele din București.

La 6 ian. 1993 a fost hirotesit protosinghel la Catedrala patriarhală de către Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist. În felul acesta, activitatea didactică a împletit-o cu cea misionară și caritativă, angajând în diverse acțiuni social-caritative și religioase pe studenții teologi.

Părintele Arhim. Iustin Hodea

(Urmare din pag. 1)

M-am născut în 1961, 23 iunie, în Răzavlea, pe frumoasa vale a Maramureșului, din părinți țărani, modesti, dar cinstiți și credincioși, dăruți de Dumnezeu cu 4 copii, 2 băieți și două fete, eu fiind ultimul. Am crescut în credință, învățând de la părinții mei cinstea și corectitudinea, munca și conștiința de neam și credința strămoșească. Școala am urmat-o în satul natal, la 15 ani și jumătate am vizitat pentru prima dată sfânta mănăstire de la Rohia, care m-a impresionat atât încât am simțit în inimă un imbold, o chemare de a sluji pe Dumnezeu aici, în toată viața mea. Acesta a fost semnul de la Dumnezeu, cred, a fost chemarea și eu am făcut ascultare față de acest imbold interior. Noi nu mergem pe linia vedeniilor și a prezicerilor. Omul trebuie să asculte glasul inimii și inima unui tânăr este întotdeauna curată, este locul de unde-i vorbește Dumnezeu și dacă îndeplinește chemarea.

Deci am călcat pragul mănăstirii Rohia în 1976, am rămas aici, de unde am fost trimis în 1978, după 2 ani de ucenicie, la Seminarul Teologic, pe care l-am terminat în 1983. Prima dată am făcut un an la Craiova, ca ucenic de Lăinic și apoi m-am întors la Cluj.

După 1983, datorită împrejurărilor grele prin care trecea mănăstirea — personal puțin, preoți puțini — stărețul de atunci s-a îmbolnăvit, arhimandritul Serafim, cel care m-a primit și căruia îi sunt recunoscător. Am consimțit la fel cu glasul conștiinței care mă îndemna să rămân definitiv în mănăstire, deși nu terminasem decât seminarul, situație în care orice tânăr ar fi optat pentru a-și continua studiile.

Am fost hirotonit diacon în septembrie 1983, iar în iunie 1984, preot pentru nevoile mănăstirii Rohia. Din 1984 până în 1988 am îndeplinit la mănăstire ascultarea de secretar, lucrând la cancelaria mănăstirii. În 1988, din încredințarea I.P.S. Teofil și a P.S. Iustinian al Clujului, am fost însărcinat cu conducerea mănăstirii Rohia, primind recunoașterea de stareț în 1989.

De atunci și până azi am condus această mănăstire cu nevrednicie, pentru că Măntuitorul spune „când veți fi

Iar dacă sufletul a fost la început la Dumnezeu, sufletul se poate ușor considera că are toată știința lumii, cunoaște toată viața, așa cum zice de pildă Plato (în dialogul *Meno* în special) și că deci în anumite momente ale existenței sale în timp sufletul își poate „aminti” ceea ce a văzut de la început în mod anticipativ, când fiind încă la Dumnezeu, trecut, prezent și viitor nu existau ci toate erau și sunt una. În acest context, sufletul este în comuniune cu Dumnezeu, limitarea dispăre, deci posibilitatea amintirii poate fi o realitate.

Cine n-a auzit însă de acele „out of body experiences”, experiențe parapsihologice ale sufletului cuiva în afara trupului care îi este dat, când sufletul cuiva, psihic, este capabil de revelații, fapte, gesturi, cu totul neobișnuite în viața normală, pământească? Acestea și ele sunt dovezi ale capacității spiritului de transcendere a limitelor trupului — doctrină scripturistă fundamentală și devenită cunoștință comună — și de participare concomitentă la lucruri total diferite de cele ale vieții individului respectiv în viața sa pământească din acel moment. Așa se face că unorii un individ poate vorbi cu precizie, poate descrie lucruri pe care în fapt nu are cum să le știe; și la fel este și cu amintirile, dorurile, recunoașterile.

Acest fenomen se poate înțelege și științific, în baza aceluiași teorii a lui C. G. Jung despre „inconștientul colectiv”, care poate fi înțeles și ca un fel de „memorie colectivă”. După Jung, datorită acestui „inconștient colectiv” — un fel de depozit comun de bioenergie, se explică de asemenea tot felul de fenomene psihice sau psihofizice la care suntem martori sau de care auzim și care ne șochează sau ne miră (S. Ajaya, op. cit., p. 143).

Aceste bioenergii, numite de Jung și idei sau arhetipuri, pot fi produse oricând și în orice loc în mod spontan, fără a se găsi necesarmente nici o posibilă urmă a transmiterii lor (*Psychological Commentary in op. cit.*, p. XLIX).

Dacă sufletul este legat de acel inconștient colectiv ca o pictură de fondul ei, este clar că între cele două realități există o relație, ele se ating și se interpenetrând chiar, așa că unorii, continuând metafora, reflecțiile luminoase ale fondului pot da alte străluciri picturii decât dacă ar fi fost pe un fond întunecat sau de altă natură. La fel și cu sufletul: energii din acel inconștient colectiv unorii se interpenetrând cu energiile spiritului individual, personal al cuiva și astfel fenomene de acest gen se pot produce.

De fapt, pentru a înțelege și mai bine dacă aceste doruri, recunoașteri sau amintiri au de a face cu reîncarnarea sau nu, ne putem gândi și la mărturiile celor care au fost în stadiul de moarte clinică și care după ce au revenit la viață au relatat experiențele lor.

Așa cum scriu R. Moody, E. Kübler-Ross și alții, toți cei interogați după experiența morții clinice, despre existența sufletului nu au relatat nimic despre reîncarnare ci despre tuneluri de exemplu, ce duceau spre o mare lumină, și despre alte lumini mai mici în comuniunea cămora ei intrau, și alte imagini de felul acesta, ceea ce corespunde foarte bine cu doctrina creștină a comuniunii sfinților și cu plecarea sufletului după moarte, la Dumnezeu.

Pr. dr. Theodor Damian

Psalm de ucenicie

Mă rog Ție, Iisuse, mereu
Dar, mersul prin marea vieții,
m-i greu! ...
Ajută necredinței
și firii mele slabe,
când calci noaptea,
— cu picioare neundate —
singurătăți de apel! ...

Mă rog Ție, Iisuse, mereu! ...
Îți ad-n pașii rii. ipiți prin cetăți,
pe coline și prin lanuri de grâu,
pe țărmuri de mare și de râu ...
Mă vreau prins în vraja mersului Țău, —
și-n aurori tandăfirii
— matinal —
vreau să-Ți sărut urma picioarelor goale! ...

Iisuse,
mă rog Ție,
mereu ...
să potolești Tiberiada
sufletului meu! ...

Pr. Lăudatu Vasilescu

— SFÂNTA LITURGHIE - MAREA IUBIRE —

— TAINĂ ȘI CUNOAȘTERE (II)

Înainte de-a se începe slujirea Sfintei Liturghii, după rânduiala tradițională și canonică, se fac pregătirile necesare pentru Marea Jertfă. Dacă la o masă obișnuită este necesară și o sumară pregătire, cu atât mai vădit, pentru „Cina Împărăției”. Pe lângă pregătirea preotului slujitor cu rugăciuni după „pravila” și înfrânare încă din ziua premergătoare, Sfânta Liturghie îl așteaptă pe „alesul” Domnului, înveșmântat nu numai sufletește, ci și trupește, în sfintele odăjdii, simbol al îmbrăcăminte de ocară a Celui răstignit. Cu deosebită atenție și adâncă trăire, preotul trece la proscomidier (o nișă sau firidă în partea stângă a Sfântului Altar) care ne amintește de peștera Nașterii pruncului Iisus și acolo, în tăcere, săvârșește **proscomidia** (proscomezim — a aduce, a pune înainte, a oferi), din darurile aduse de credincioși: prescură și vin curat, pentru sfânta Jertfă liturgică.

Cutremurat de această îndatorire sacramentală, preotul, după ce face trei închinăciuni, zicând: „Dumnezeule, curățește-mă pe mine, păcătosul și mă miluiește”, ia o prescură pe care sunt imprimate, prescurtat cuvintele: IS(us — HR(istos) — NI-KA—adică: Iisus Hristos biruit, și luând copă (cuțitaș în formă de sulită) și făcând semnul sfintei cruce, de trei ori, deasupra inscripției, zice de fiecare dată: „Întru pomenirea Domnului și Dumnezeului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos”, amintind prin aceste cuvinte că jertfa aceasta — fără sânge — se aduce întru pomenirea Jertfei Domnului Iisus Hristos, așa cum ne-a lăsat testamentar, la Cina cea de Taină: „aceasta să faceți spre pomenirea Mea” (Lc. 22, 19).

Operația aceasta pegătitoare, o începe preotul cu scoaterea din prescură a peceții (Agneț — miel) — „Mielul lui Dumnezeu, Cel ce ridică păcatul lumii” (In. I, 29) și care, în Sfânta Liturghie se va preface, prin lucrarea Duhului Sfânt, în însuși Trupul și Sângele Domnului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos. După ce-l așează pe sfântul disc — (ieslea Nașterii Domnului, Tronul Împăratului cersesc sau năsală — patul pe care Iosif și cu Nicodim, L-au așezat pe Domnul, după coborârea de pe Cruce, impunge cu copă, partea IS din Agneț și toarnă vin și apă în sfântul potir (paharul ritual folosit la Cina de Taină), rostind cuvintele: „Și îndată a ieșit sânge și apă”, actualizând drama de pe Cruce, când „unul din ostași, cu su-lița, coasta Lui a împuns”.

Din altă prescură, preotul scoate o părticică mai mărișoară, pentru Maica Domnului și o așează de-a dreapta Sfântului Agneț (De-a dreapta Fiului Său). De partea stângă așează părticele pentru cele nouă cete ale sfinților, începând cu sfinții îngeri. Sub Sfântul Agneț, așează o părticică pentru ierarh, alta pentru popor și alta pentru ctitorii bisericilor respective.

În continuare, preotul scoate dintr-o altă prescură, părticele pentru cei vii, rostind tot în taină, o impresionantă rugăciune: „Primește Doamne, jertfa aceasta pentru tot sufletul creștin, cel necăjit și înfrînat, care are trebuință de mila și de ajutorul Tău; Pentru apărarea țării acesteia și a celor ce viețuiesc într-însa și pentru pacea și bună-afășarea întregii lumi; pentru bunăstarea sfințelor lui Dumnezeu biserici, pentru mântuirea și ajutorul celor ce cu osârdie și cu frică de Dumnezeu se ostenesc și slujesc; părinți și frați ai noștri; pentru cei trimiși; pentru cei ce sunt în călătorie; pentru tămăduirea celor ce zac în boli; pentru izbăvirea celor robiți; pentru cei ce sunt în judecăți; în ome, în izgoniri, în necazuri și strâmtorare; pentru cei ce ne urăsc pe noi, pentru cei ce ne miluiesc și slujesc nouă; pentru cei ce ne-au poruncit nouă nevrednicilor, să ne rugăm pentru dânsii; pentru toți frații noștri care sunt în slujbe, pentru toți cei ce slujesc și au slujit în sfânt locașul acesta” (Liturghier, București, 1974, p. 85 și 86).

Această rugăciune, de-o mare complexitate, dă expresie griii de „m a m a”, pe care Sfânta Biserică o are pentru toți credincioșii ei și pentru toată gama lor de suferințe și nevoi. Este un model neîntrecut de atenție și îndemn, ca și în rugăciunile noastre personale, să fim largi, iubitori, plini de atenție și miloși, cuprinzându-i pe toți, după cât se poate, în dragostea fraternă și iubirea noastră întru Hristos. Apoi, din aceeași prescură, scoate părticele pentru toți cei vii, dați spre pomenire, cu numele lor.

Dintr-o altă prescură, preotul scoate părticele pentru cei morți, rostind iarăși o amplă și excepțională rugăciune: „Pentru pomenirea și iertarea păcatelor tuturor celor din veac adormiți întru dreapta credință; ale strămoșilor, ale moșilor, ale părinților, ale mamei, ale fraților, ale surorilor, ale fiilor și fiicelor, ale celor dintr-o rudenie și ale tuturor celor dintr-o seminție cu noi și ale tuturor celor ce au adormit întru nădejdea învierii și a vieții veșnice; ale ctitorilor sfântului locașului acestuia (aici pomeneste pe ctitorii răposați); ale miluitorilor și făcătorilor de bine; ale tuturor celor ce s-au ostenit și au slujit în sfânt locașul acesta; ... ale dreptmărito-

rilor creștini, pe care i-au acoperit apa, marea, râurile, izvoarele, bălțile, puțurile, sau războiul i-a secerat și cutremurul i-a cuprins; tâlharii i-au ucis și focul i-a ars sau fiarelor, păsărilor, jigănilor și la toată firea celor din mare s-au făcut mâncare; sau ale celor răpiți fără de veste; ale celor arși de trăsnete, ale celor înghețați în munți, pe cale, în loc pustiu și în sihăstrie; ale celor sfârșiți de în-tristare sau de bucurie; ale celor ce au pătimit în zile bune și în nenorocire; ale celor pe care i-a ucis calul, sau grindina, zăpada, ploaia înmulțită, cărămida și țărâna i-a impresurat și de năpraznă au căzut; ale celor pe care i-au omorât băuturile otrăvitoare; înecările cu oase; ale celor loviți de tot felul de aruncare a fierului, a lemnului și a oricărui fel de piatră; ale celor sfârșiți de chiotul tare, de alergarea grabnică, de palmă, de pumn, de lovitură cu piciorul, de ciumă, de foame, de sete, de mușcături înveninate, de înghițirea șerpilor, de călcarea cailor, de sugurmare de cei de aproape, sau marea, sau pământul desfăcându-se i-a înghițit; și pe toată vârsta: bătrâni, tineri, voinici, copilandri, copii, prunci fără de vreme, parte femeiască și bărbătească; și pe care nu i-am pomenit, din neștiință sau din uitare, sau din pricina mulțimii numelor, însuși îi pomeneste Dumnezeu, Cel ce știe numele și vârsta fiecăruia” (Liturghier, idem).

Încă odată se adevărește grija sublimă de mamă, a Bisericii, pentru toți oamenii și vii și morți, ca fii ai Tatălui și frați ai noștri, întru dragostea inimii rugătoare.

După toate acestea, preotul slujitor scoate în continuare, câte-o părticică pentru cei adormiți în Domnul aduși spre pomenire cu numele lor; apoi mai așează o părticică (miridă) din aceeași prescură, zicând „Și pe toți, care întru nădejdea învierii și a vieții de veci, cu împărțirea Ta au adormit, dreptmăritori părinți și frați ai noștri, i u b i t o r u l e de oameni, Doamne” (Liturghier, id. ibid.).

Luând apoi prescură pentru vii, preotul scoate o părticică și o așează între cele pentru vii, zicând: „Pomeneste, Doamne, după mulțimea îndurărilor Tale, și a mea nevrednicie; iartă-mi toată greșala cea de voie și cea fără de voie și să nu oprești, pentru păcatele mele, harul Preasfântului Tău Duh, de la darurile ce sunt puse înainte” (id.).

Binecuvintează tămâia și ia steluța și apoi acoperămintele (scutecele, respectiv juljul) și le acopere, încheind cu rugăciunea penerii înainte: „Dumnezeule, Dumnezeul nostru, Cel ce pâinea cea cerească, hrană a toată lumea, pe Domnul și Dumnezeul nostru Iisus Hristos, L-ai trimis mântuitor și izbăvitor și binefăcător, Care ne binecuvintează și ne sfințește pe noi, însuși binecuvintează această punere înainte și o primește pe dânsa întru jertfelnicul Tău cel mai presus de ceruri. Pomeneste ca un bun și de oameni iubitor pe cei ce au adus și pe cei pentru care s-au adus, iar pe noi ne păzește neosândiți întru sfințita lucrare a Dumnezeielilor Tale Taine” (ibid.).

După ce le-a învelit în acoperăminte (procovețe), simbol al scutecelor, respectiv al juljului morții, tămâind, zice: „În mormânt cu trupul, în iad cu sufletul, ca un Dumnezeu, în Rai cu tâlharul și pe scaun împreună cu Tatăl și cu Duhul ai fost, Hristoase, pe toate umplându-le, Cel ce ești necuprins” (ibid. p. 90). Așa se desfășoară tainica lucrare a proscomidiei, în timp ce la strana bisericii se cântă părți minunate din imnografia Bisericii, pline de învățături dogmatice și de farmecul creației poetice a marilor melozi patristici.

Dacă miridele scoase pentru cele nouă cete ale sfinților, ne aduc aminte de cele nouă cete îngerești, ele ne duc cu gândul și la mulțimea sfinților, a mucenicilor și a martirilor, genii ale Creștinismului și care reprezintă Biserica din ceruri, triumfătoare. Acolo, înconjurând tronul slavei și Mielul lui Dumnezeu, Îl aduc cântare de laudă și de m u l ț u m i r e, cum arată Sfântul Evanghelist Ioan în viziunea sa (Apoc. V).

Părticelele (miridele) scoase pentru cei vii și pentru cei morți, reprezintă pe membrii Bisericii luptătoare, de pe pământ, care împreună cu Biserica triumfătoare stau în jurul Mielului (Sfântul Agneț). Îngeri și sfinții din cer, cu viii și morții noștri, participă la înfricoșata slujbă și Jertfa, a Sfintei Liturghii și împreună aduc laudă și mulțumire Tatălui cersesc care „așa a iubit lumea, încât pe Fiul Său Cel Unul-Născut L-a dat ca oricine crede în El să nu piară, ci să aibă viață veșnică” (In. III, 16).

E cu neputință să nu simțiți în intimitatea sufletului, această comuniune de taină și har, care ne unește pe toți! Cerul și pământul se cutremură. Toate s-au descătușat prin triumful vieții asupra morții. De aceea, cunoscând această iubire a lui Dumnezeu, pentru noi oamenii, e cu neputință să mai lenevești și să neglijezi participarea, cu tot sufletul, la înălțătoarea slujbă a Sfintei Liturghii.

Prot. Nichifor Todor

Sf. Împărați CONSTANTIN și ELENA

(Urmare din pag. 1)

tuiția clară a faptului că sistemul politico-religios roman, de factură politeistă, intrase în plină decadentă, îndreptându-se inevitabil spre descompunere și dispariție, făcând loc unui alt sistem politic, bazat pe o nouă ordine religioasă, și care avea să-i asigure stabilitatea și simpatia populației creștine, în evidentă creștere numerică.

Însăși viziunea aceea extraordinară pe care a avut-o în prețuia bălăie de la Podul Vulturului, în apropiere de Roma, și care avea să fie decisivă pentru soarta imperiului roman, în care lui Constantin i se arată pe cer un semn luminos sub forma unei cruce și cuvintele „în acest semn vei învinge”, este contestată, fiind calificată drept un fenomen de factură psihopatologică, nefiind în fapt decât o simplă halucinație.

Împotriva acestor acuze s-ar putea aduce la nesfârșit argumente și contraargumente, iscând discuții sterile și interminabile. Un lucru putem însă să-l afirmăm cu toată certitudinea, fără a fi suspecți de lipsă de obiectivitate, și anume faptul că a existat cu adevărat un moment de răscruce atât pentru viața celui pe care tradiția și istoria creștină îl vor asemăna cu Saul, prigonitorul lui Hristos, devenit mai apoi marele „apostol al neamurilor”, moment comparabil prin profunzimea implicațiilor și a consecințelor sale cu drumul Damascului, cât și pentru soarta popoarelor cuprinse în cadrul imperiului roman.

Suntem în anul 312 d. Hr., an în care imperiul roman era scena unor aprige lupte interne pentru putere, lupte care vor culmina cu confruntarea armată dintre cei doi pretendenți direcți la tronul imperial roman: Constantin și Maxentiu. Constantin cu o armată de doar 20.000 de oameni trebuia să facă față unui dușman mult mai numeros, peste 100.000 de soldați. În prețuia bălăie, viitorul împărat vede pe cer un semn luminos de forma unei cruce, iar alături acele cuvinte, care vor face carieră în istorie „in hoc signo vinces”. De asemenea, noaptea îi apare Iisus cu semnul crucii, cerându-i să pună acest semn pe steagurile armatei sale, ceea ce-i va asigura biruința. (Eusebiu de Cezareea — Scrieri, partea a doua, pg. 76—77, în colecția Părinți și Scriitori bisericesti, nr. 14).

Deși contestată, această viziune care se va dovedi decisivă, atât pentru destinul viitorului împărat, cât și pentru evoluția ulterioară a imperiului roman, este atestată de câteva documente care vin să-i probeze autenticitatea. Mai întâi, percul de triumf ridicat la Roma de către Constantin, în timpul vieții sale, în cinstea victoriei reputate asupra lui Maxentiu, este înscrisă afirmația lui Constantin însuși, care spune că a biruit „prin inspirație divină”. Tot la Roma se află o statuie care-l înfățișă pe împăratul Constantin cu crucea, făcută după modelul celei pe care a văzut-o în vis (idem, p. 81—82).

Cert este că victoria lui Constantin asupra lui Maxentiu, precum și anii cât a cărmuit imperiul roman (312—337), au echivalat aproape cu o reînnoire a Bisericii creștine. Dacă împăratul nu s-a arătat pe față creștin, decât foarte târziu, spre sfârșitul vieții (+337), când s-a și botezat cu puțin înainte de moarte, faptele și actele promulgate de el ne fac să vedem dincolo de ele, sufletul său de adevărat adept al lui Hristos.

Prin Edictul de la Milano, 313 el asigura pe viitor, nu numai libertatea, dar și victoria deplină a creștinismului în întregul imperiu roman, devenind el însuși protector al religiei creștine, dând o serie de legi menite să favorizeze Biserica. Astfel scutește pe clerici de taxele împovărătoare, acordându-le importanțe subvenții. Ordonă o amplă revizuire a codului de legi roman de factură slavagistă, purificându-l de tot ceea ce era perimat sau contravenea spiritului noii religii creștine;

abrogă pedeapsa cu moartea prin răstignire, desființează sclavia, închide arenele și circurile pentru gladiatori, revizuește legislația referitoare la instituția căsătoriei, adaptând-o spiritului creștin, interzicând vinderea copiilor, etc.

De numele lui se leagă și oficializarea și generalizarea în întregul imperiu roman a zilei de Duminică ca zi de odihnă, fiind consacrată drept ziua în care se oficiau doar slujbe religioase.

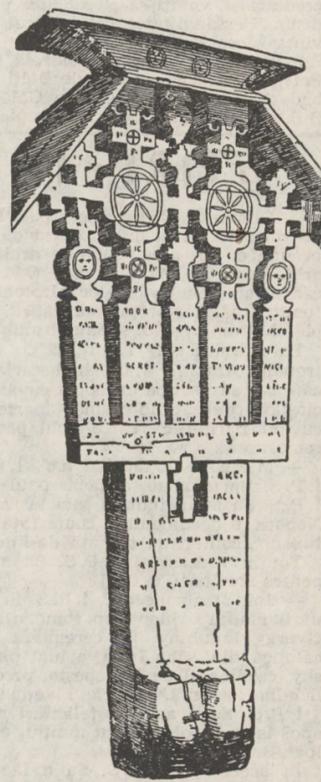
Reformele sale se extind și în domeniul finanțelor, astfel sunt înălțurate monedele păgâne, apărând altele noi cu monogram creștin. Ajută pe creștinii să-și înalțe noi și impunătoare locașuri de cult pe tot cuprinsul imperiului; la Roma, Antiohia, Tir, Nicomidia, etc.

O altă mare realizare a împăratului Constantin este convocarea primului Sinod Ecumenic de la Niceea, la anul 325, prin care el dorea să asigure unitatea Bisericii creștine, care era serios amenințată de arianism. Treptat, împăratul se va rupe sufletește de vechea capitală a imperiului roman, în care mai bănuie încă puternic duhul păgânătății, hotărând să aleagă o nouă capitală, la Bizanț pe Bosfor, care se va numi Constantinopol. Aici se va naște o nouă capitală, de data aceasta creștină, cu biserici și monumente impunătoare, puternic impregnate de spiritul creștin.

Toți istoricii recunosc în general că împăratul Constantin cel Mare a fost un om cu o mare putere de voință, un înțelept bine intenționat, precum și faptul că de numele lui se leagă cea mai înfloritoare perioadă din întreaga istorie creștină.

Alături de el, Biserica Ortodoxă cinstește pe mama sa Elena, femeie cucernică, care a știut să însușească fiului său respectul pentru Hristos și religia creștină, fiindu-i o bună sfătuitoare de taină și veghetoare asupra faptelor sale, ca o adevărată maică creștină. A ctitorit câteva biserici în noua capitală, a organizat mai multe pelerinaje la locurile sfinte, iar tradiția creștină leagă de numele ei aflarea lemnului Sfintei Cruci, pe care a fost răstignit Domnul Hristos, lemn care a fost adus la Constantinopol cu mare fast și așezat la temeliea unei biserici.

Pentru meritele și serviciile aduse Bisericii creștine, au fost numiți „în-totmai cu apostolii”, și cinșiți an de an la data de 21 mai.

suri din Bacovia: *Sumbră baladă germană / Pe străzi în cetatea latină.*

În astfel de împrejurări, Marele Stat Major al armatei române, și-a mutat cortul din București, la Iași, tipându-se acolo, 1917—1918, ziarul *România*. O parte din scriitorii deveniri redactori. Privesc un clișeu. În mijloc *Mihail Sadoveanu* pe scaun teapăn, purtând haină militară. La stânga lui, tot militar, *Onisifor Ghibu*. Lângă el, scund, civil, *Octavian Goga*. Acest prim rând începe de la stânga la dreapta cu *Al. T. Stamatiad*, mustăcios, pe genunchi ținând cu mâna o pălărie. La gât eterna lavalieră. În rândul al doilea, într-un grup, în picioare se distinge trupeș, cu papilon, și părul bogat pe frunte, alt redactor: *Ion Minulescu*. La dreapta lui, al treilea, militar fercheș, prozatorul *N. Dunăreanu*, frate de cruce, precum se știe, cu Sadoveanu.

Istoric document, de netăgăduit, scumpă valoare, *Al. T. Stamatiad în Pe drumul Damascului*, ne-a lăsat câteva poezii datate, cu titlul generic *Tărei mele*. De pildă poezia *Fii tare și nu plânge din România, 1918, februarie 21.*

Spațiu nu-mi îngăduie citarea întregului florilegiu. Încă de la începutul *Evodării* cu deplină autoritate, și nu la sfârșit, era momentul solemn a transcrie din revista *Literatură*, 29 iunie 1918, aprecierile atât de juste, de înflăcărate sub semnătura *Alexandru Macedonski*. În *Pe drumul Damascului*, poemă ce cuprinde cele mai frumoase versuri ce au luat ființă în literatura noastră, *Al. T. Stamatiad* uită dintr-o dată poză, alecțuiește, scoala și genurile literare, tot ce a citit și admirat; nu-și mai încarcă stilul cu epitețe, cu comparațiuni meșteșugite, cu figuri retorice căutate; își pierde dintr-o dată până și conștiința faptului psihice, și se schimbă întreg, în simțire, — iar *Al. T. Stamatiad*, nu mai este atunci *Al. T. Stamatiad*, el este omenirea cât e ea de mare, omenirea întinde prin-trânsul brațelor desnădăduite spre cer.

Ce s-ar mai putea adăuga?

Al. T. Stamatiad în poezia religioasă

(Urmare din pag. a 2-a)

tiad, bucureștean frecventase vestitul cenacul *Alexandru Macedonski*. Se număra printre discipolii preferați ai Maestrului.

Cu astfel de glorie *Stamatiad* și-a inaugurat catedra deținută timp de 14 ani. Era autor, din 1910, al cărții *Din trâmbețe de aur*, în termeni superlativi primită de cititori, de critică, de lumea literelor. Iată, spre pildă, opinia emisă de *Liviu Rebreanu*, în ziarul „România”, din 23 nov. 1923: „*Al. T. Stamatiad e printre puținii poeți de azi, cu sufletul de adevărat poet. În afară de poezie, lumea nu are nici un rost. Dumnezeu a făcut lumea ca să aibă cine să admire pe poeți. Nimic nu posedă durabilitatea eternă decât poezia. Numai poetul creează cu Dumnezeu... poezia... Dumnezeu...*”

Desigur, odată cu anii mulți, cu numeroasele volume, de poezie, de traduceri, eseistică precum *Sufletul lui Baudelaire*, au apărut alte și alte cronici, ca de pildă caracterizări semnate de *Ovid Densusianu*, sau *Mihail Dragomirescu*, profesori de universitate, precumpănind încă de la debut opiniile laudative ale magistrului *Macedonski*. Sunt de subliniat volume de poezii: *Mărgăritare negre*, *Cetatea cu porțile închise*, *Peisagii sentimentale*... Să ajungem, în sfârșit, la volumul *Pe drumul Damascului*, Poeme religioase, 1923.

Literatura română e cât se poate de bogată în poezie religioasă. Ce este altceva, decât întreg Vechiul și Noul Testament în versiunea unui mare scriitor, precum *Gala Galaction*? În curs de tălmăcire datorată unor competente și talente literare. Evident, psalmii lui *David*, *Dostoiev*, *Varlaam*. Contemporani ca *Tudor Arghezi*, *Vasile Voiculescu*, *D. Nanu*, *Dumitru Stăniloae*, *Valeriu Anania*, *Turcea*...

Pomelnicul lung l-ar cuprinde, desigur, pe evocatul din prezentul mic studiu cu destul de mari neîndemânări. Dar cartea lui *Stamatiad*, cu titlu atât de potrivit *Pe drumul Damascului*, îmi este din mai multe motive adânc în inimă cuibărită. Aș situa-o printre cărțile mele de căpătâi. Este mai înainte de toate rod al muncii unui OM aducându-mi viu în fața adolescența. Anii care i-ai tot dori, dar această dorință bine știind că e zadarnică. *Vanitas Vanitatum*.

Pe *Drumul Damascului* dovedește silință și bună purtare, adică *Premiul I acordat elevului Păscu Petru din cl. III. b, de la Liceul Moise Nicoară din Arad 29 iunie 1924*. E perfectă caligrafie a domnului director *Ascaniu Crișan*.

Eticheta ornamentată cu tipar și grafie de mână, o văd lipită aici pentru vecii-veclor. Lipită pe ce? Pe versoul copertei având titlul *Pe Drumul Damascului, Poeme religioase, Casa Școalelor, București 1923*. Așadar nu orice copertă, văzând ștampilat *Operă premiată de Ministerul Artelor 1923 și de Academia română 1923*.

Rog a se reține 1923, acum când bine crescutul școlar, oricum zburdalnic, trăiește în anul de grație 1993.

Socoteala vârstei nu o fac eu, Doamne ferește! Să o facă fără s-o aud, un alt eventual cititor. *Nu eu!*

Oricâtă valoare literară ar dovedi această carte, ea constituie un bun întongibil. Unicat, prin aș zice dedicația Tatălui meu, un mare credincios, cum l-a categorisit știți cine? *Episcopul Andrei Mageru* al Aradului. Unde? Sub patrafir de cuminecătură. Când? La chestura de poliție Arad, arestat la 6 martie 1945. De ce? Dumnezeu, bunul, știe. Ba, o știu și eu. Redactor fiind la *Tribuna Română*, cotidian independent al orașului, publicam articole românește. Pe față.

Îmi dă voie un ipotetic cititor al meu, să-i declar sus și tare, cât mă înfior de adânc, acum transcriind aici de pe pagina de deschidere a cărții, acea dedicație, în perfectă caligrafie de creion? Tatăl meu

îmi trimitea cartea *Pe drumul Damascului* din Arad, ori la Cluj domiciliat acolo (1946—1950), ori la București unde mă mutasem definitiv. Exact nu pot să știu. Dar știu că plâng. Că mi se face o rană în-sângerată în suflet, citind, tot citind.

Iată textul:

Prin mila și ajutorul lui Dumnezeu, fiul meu îți trimd aceasta carte a ta în care se află multe cuvinte spre plăcerea lui Dumnezeu și spre folosul tău. A fost ieri Ghiurița și Milina la mine și am mers împreună la cimitir de am văzut mormântul scumpei mele soție și a voastră cinstită și iubită mamă, să zicem cu toții Dumnezeu să-i erte sufletul.

Ție îți doresc tot binele. Tata.

Ghiurița = cumnatul meu; Milina, soție a lui. Soră a mea.

*

Am scris
aceste pagini de umilință și de speranță în Iași
— Cetate sfântă a Patriei mele
în zilele de glorie și de sânge ale anilor
1917—1918
A.T.S.

Aceste cuvinte lămuritoare le-am transcris întocmai, precedând capitolul *Psalmi și Rugăcini*.

Recenzentului îi este peste măsură de greu a exemplifica prin citate, când o lucrare, cum spunea mai înainte, are drept acoperire numai carate pure, intrându-i adânc în inimă. Iată motivul pentru care mă voi restrânge la numai câteva strofe. *Pe drumul Damascului*, în întregime, este o lucrare concepută într-un stil de claritatea cristalină. Biblic.

Pre Domnul lăudați-l
Din trâmbețe de aur,
Căci numai Domnul este
Al inimii teaur!

sau:

Fii lăudat, Stăpâne,
Că ne-ai lăsat abisul,
Ca viața s-o-ntelegem
Și să pătrundem visul!

Altă poezie

Începe:
Stea pururi albastră,
Ghirlandă de raze,
Preasfântă regină
Fecioară Marie,
Din tronul-ți de aur
Asupră-mi coboară
Privirea-ți o clipă.....

Un motto:

Pre care-l iubește Dumnezeu,
fi ceartă și bate pre tot fiul carele primește.

— Solomon —

Fii lăudat, o, Doamne,
Că mi-ai întins și mie paharul cu venin,
Căci rătașeam de-o vreme stingher și fără vise,
Pe-o mare fără țărături,
Într-un pustiu de ghiță...

Când o bună parte a continentului european i-a inspirat lui *Cotruș* poezia *Peste prăpăstii de potrivnicie / Te slăvesc sălbatică Rusie / Pentru că nu dormi...*, București era sub ocupație străină. Două ver-

† Arhiepiscopul Dr. Antim Nica

În prima zi de Armîndeni a acestui an, când Biserica Ortodoxă prăznuia Ziua Învierii Domnului nostru Iisus Hristos, cel care a călcat cu moartea pe moarte și a dăruit viață celor din morminte, a trecut la Domnul, încărcat de ani și de vreednicii, după o grea și lungă suferință cel ce a fost arhiepiscopul Dr. Antim Nica, episcopul Dunării de Jos.

A închis ochii la vârsta cărunteților cinstite sălășluindu-se întru odihna cea fericită a aleșilor lui Dumnezeu, în al 86-lea an al vieții sale pământești, dintre care 50 de ani i-a închinat slujirii altarului lui Hristos ca arhieru.

Adormitul întru Domnul, Arhiepiscopul Antim Nica s-a născut la 24 februarie 1908, în satul Bogzești-Orhei din părinți moldoveni: Anania și Anastasia Nica, primind la botez numele de Alexandru.

După școala primară urmează cursurile Seminarului Teologic din Chișinău pe care îl absolvă în 1927. A continuat apoi studiile la Facultatea de teologie din Chișinău, obținând în anul 1931 titlul de licențiat cu tema „Monografia bisericii din Iemn din Bogzești”.

În anul 1932 a obținut prin concurs o bursă de Stat și a studiat în Franța la centrele universitare din Paris și Strassburg (1932—1934), iar între 1934—1935 și-a continuat studiile teologice în Anglia și la Academia Misionară „Near East School of Theology” din Beirut (Liban).

A intrat în monahism în anul 1935, primind numele de Antim, fiind hirotonit în același an ierodiacon iar în anul 1936 ieromonah.

Trei ani mai târziu va primi rangul de protosinghel, iar în anul 1940 este hirotesit arhimandrit.

Timp de un an (septembrie 1935—octombrie 1936) îndeplinește funcția de misionar-eparhial Chișinău, apoi un an va fi prefect de studii la internatul Facultății de Teologie din Chișinău (1937—1940), preot la Mănăstirea Antim și la Catedrala patriarhală din București.

În anul 1940 își susține teza de doctorat în Teologie intitulată „Misionarismul creștin între mahomedani în Orientul Apropiat”, fiind declarat doctor în Teologie la Universitatea din Iași.

Este numit asistent la Facultatea de Teologie din Iași în anul 1940, iar în urma fuzionării acesteia cu Facultatea de Teologie din București va funcționa ca asistent al acesteia la secția de Teologie practică.

La vârsta de 36 de ani, la 23 ianuarie 1944 a fost hirotonit ca arhieru pentru Episcopia de Cetatea Albă-Ismail.

În anul 1944, după 7 luni de păstorie, deodată cu retragerea administrației românești din Basarabia, s-a retras și tânărul episcop Antim, fiind deci ultimul episcop ortodox român al străvechului scaun eparhial din Sudul Basarabiei, scaun episcopal ce a fost înființat de Melchisedec Ștefănescu.

În perioada 1945—1947 a îndeplinit funcția de director al internatului teologic din București precum și alte însărcinări din încredințarea Sf. Sinod.

La 11 septembrie 1947, după retragerea la pensie a episcopului Cosma Petrovici a fost numit locotenent al Episcopiei Dunării de Jos, funcționând așa până în primăvara anului 1950 când a fost ales episcop vicar patriarhal cu titlul de „Târgovișteanul” îndeplinind și funcția de secretar al Sf. Sinod.

A fost colaborator apropiat al patriarhului de piosă amintire Justinian Marina.

În anul 1973, a fost ales episcop titular al Eparhiei Dunării de Jos iar în 1975 este ridicat la rangul de arhieru.

A publicat câteva cărți, numeroase articole și predici, a fost un bun liturghisitor, un bun administrator, un om al rugăciunii, un ecumenist în adevăratul sens al cuvântului.

Slujba înmormântării a avut loc joi, 5 mai a.c., pe esplanada din fața Catedralei episcopale din Galați, fiind oficiată de un impresionant sobor de arhieru, preoți și diaconi avându-l în frunte pe P.F. părinte Teoctist, patriarhul României.

Au luat parte reprezentanți ai Guvernului României, ai autorităților civile și militare ale Județului Galați, o mulțime imensă de credincioși, veniți să-și conducă păstorul lor sufletesc pe ultimul său drum. Personalitatea celui trecut la Domnul a fost omagiată în cuvinte alese de către P.F. Teoctist, patriarhul României, de către I.P.S. Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului, de P.S. Petru Păduraru, episcop de Bălți și locțiitor de mitropolit al Basarabiei și de către P.S. Casian Gălățeanul, arhieru vicar al Episcopiei Dunării de Jos, colaborator apropiat al I.P.S. Antim.

ȘTIRI - INFORMAȚII

— Duminică, 17 aprilie a.c., I.P.S. Sa Dr. Antonie Plămădeală Mitropolitul Ardealului, Crișanei și Maramureșului, a săvârșit împreună cu un ales sobor de arhieru, preoți și diaconi Sf. Liturghie arhieruască la Mănăstirea „Sf. Ana” din Rohia, jud. Maramureș, în cadrul acesteia având loc hirotonirea întru arhieru a P.C. Arhim. Iustin Hodea, starețul mănăstirii, nou ales arhieru vicar al Episcopiei Maramureșului și Sătmăruului, cu titlul de Sigheteanul.

La sfârșitul Sf. Liturghii cu ceremonialul îndătinat, I.P.S. Mitropolit Antonie a înmănat cârja pastorală noului arhieru după care s-a adresat cu un bogat cuvânt de învățătură creștinească credincioșilor prezenți în număr foarte mare la slujbă adresând apoi un cuvânt părintesc către noul păstor sufletesc al credincioșilor maramureșeni.

— Miercuri, 20 aprilie a.c., I.P.S. Sa a făcut o vizită frățească I.P.S. Bartolomeu, arhierușul Clujului. În aceeași zi, după masa, I.P.S. Sa a susținut în sala festivă a Casei Universităților din Cluj-Napoca, o documentată conferință având ca temă „Ortodoxia în creștinism”, conferință urmată de interesante discuții pe marginea temei.

Tot în aceeași zi, I.P.S. Sa a înregistrat pastorală de Sf. Paști pentru studioul Tv. Cluj.

— Joi, 21 aprilie a.c., I.P.S. Sa a luat parte la ceremonia înscăunării noului arhierușul romano-catolic de Alba Iulia, Excelența Sa Gyorgy Iakubiny. La ceremonia desfășurată în Catedrala romano-catolică din Alba Iulia, a luat parte: nunțul apostolic John Bukovsky, cardinalul de Budapesta, precum și 20 de episcopi romano-catolici din România, Ungaria, Elveția și Germania.

I.P.S. Sa a adresat felicitări noului arhierușul și s-a întreținut apoi la masa oficială cu nunțul apostolic precum și cu Arhierușul Ioan Robu din București.

În aceeași zi I.P.S. Sa a făcut o vizită frățească P.S. Episcop Andrei al Alba Iuliei.

— Vineri, 22 aprilie a.c., I.P.S. Sa a făcut o vizită canonică la Mănăstirea Brâncoveanu, Sâmbăta de Sus, jud. Brașov precum și la Mănăstirea Predeal.

— Sâmbătă, 23 aprilie a.c., I.P.S. Sa a săvârșit Sf. Liturghie arhieruască în Catedrala din orașul Sf. Gheorghe cu prilejul prăznuirii patronului spiritual al acestui oraș, Sf. Mare Mucenic Gheorghe.

La sfârșitul Sf. Liturghii, I.P.S. Sa a rostit un bogat cuvânt de învățătură legat de viața și martirajul Sf. Gheorghe.

În aceeași zi, I.P.S. Sa a luat parte la vernisajul expoziției „Sf. Gheorghe în iconografia românească”, deschisă la Muzeul Spiritualității Românești din subsolul Catedralei Ortodoxe din Sf. Gheorghe. La vernisaj au luat parte reprezentanți ai autorităților civile și militare ale județului Covasna, dl. Gheorghe Vlăduțescu, ministru secretar de stat la Secretariatul de Stat pentru Culte, alte persoane oficiale, reprezentanți ai Ministerului Culturii, o numeroasă asistență.

I.P.S. Sa a rostit și aici o scurtă alocuțiune.

— Duminică, 24 aprilie a.c., I.P.S. Sa a săvârșit Sf. Liturghie arhieruască în Catedrala mitropolitană din Sibiu, rostind un cuvânt de învățătură legat de praznicul Intrării Domnului în Ierusalim (Florile).

— Miercuri, 27 aprilie a.c., I.P.S. Sa a prezidat lucrările Permanenței Consiliului Eparhial Sibiu.

— Joi, 28 aprilie a.c., I.P.S. Sa a săvârșit în Catedrala mitropolitană din Sibiu, Denia celor 12 Evanghelii.

Procesul Memorandiștilor — 100

În luna mai 1892 o delegație formată din 300 de patrioți români s-a prezentat la Curtea imperială din Viena, cu Memorandumul pe care îl întocmiseră referitor la greutățile și nedreptățile suferite de poporul român din Transilvania. Împăratul n-a vrut să primească delegația, iar documentul a fost trimis prefecturii Turda.

Față de manifestările dușmănoase ale oficialității împotriva memorandiștilor, după întoarcerea lor de la Viena, s-a manifestat o solidaritate impresionantă atât în Transilvania cât și în România. De asemenea se înregistrează și în diferite țări europene o mișcare de protest de o amploare și intensitate impresionantă.

Aceste acțiuni au constituit motive de teamă și de supărare pentru guvernarea ungară. Și totuși ei n-au luat nici o măsură judiciară concretă atunci, în 1892, împotriva memorandiștilor. Abia la 13 mai 1893, se deschide acțiune judiciară împotriva multor frunțișari politici români. În răstimpul dintre 27 mai și 17 decembrie 1893, acuzații au fost interogați de judecătorii de instrucție.

În timpul când se pregătea procesul memorandiștilor, Românii din Transilvania încurajați de sprijinul României și de simpatia opiniei publice europene, convoacă o nouă Conferință națională la Sibiu pe 9 iulie, pentru discutarea problemei Memorandumului. Adu-nări mai mici se țin și în Banat, la Lugoj, Caransebeș și Orșova cu același scop. Conferința de la Sibiu este îngăduită, dar pentru zilele 23—24 iulie.

Față de repercursiunile hotărârilor conferinței din 23—24 iulie, calmul simulat al guvernului a fost părăsit, luându-i locul agitația prevestitoare a măsurilor drastice din primăvara anului 1894. Mai întâi s-a încercat coruperea și intimidarea celor ce întrețineau spiritul național — preoții și învățătorii. Rămânând fără rezultate asemenea încercări, au urmat altele de ordin administrativ, judiciar, politic. În cele din urmă li s-a înscenat procesul de la Cluj, la 25 mai 1894. În 5 mai memorandiștii au plecat la Cluj. Lumea i-a însoțit. În 7 mai Clujul avea o înfățișare neobișnuită. Cu toate trenurile și pe toate intrările Clujului veneau românii din toate părțile țării, inclusiv din Banat, în special din Timișoara.

La începerea procesului, de la hotelul „Hungaria”, unde erau găzduiți memorandiștii, până la „Reduța”, unde se dezbătea judecata, o mare de oameni manifestă pentru memorandiști. În prima zi a procesului se constituie Curtea cu jurați, care avea să judece pe acuzați. Au fost condamnate 14 persoane, totalizând 31 de ani și două luni temniță și la plata sumei de 3011 florini, cheltuieli de judecată.

Au fost condamnați următorii patrioți: Gheorghe Pop de Băsești 1 an; Vasile Lucaci 5 ani; Dumitru Comșa 3 ani; Daniil Barcianu 2 ani și 6 luni; Nicolae Cristea 8 luni; Iuliu Coroianu 2 ani și 8 luni; Patriciu Barbu 8 luni; Teodor Mihali 2 ani și 6 luni; Aurel Suciu 1 an și 6 luni; Mihail Velicu 2 ani; Rubin Pațiuța 2 ani și 6 luni; Gherasim Tomide 2 ani și 6 luni și Dionisie Roman 8 luni. Septimiu Sever fiind bolnav, în toamnă, a fost condamnat la 2 ani și 6 luni. Procesul a fost caracterizat ca un act de „război politic”, ce putea fi evitat.

Deoarece condamnații au făcut recurs, au fost lăsați liberi până la pronunțarea Curții de Casație, dar s-au luat măsuri de a nu trece în România. Recursul a fost respins, condamnații arestați și întemnițați la Seghedin și Vaț.

La aflarea sentinței, întreaga suflare românească s-a ridicat la luptă. Au fost ținute adunări de protest, în toate orașele, la care au luat cuvântul reprezentanții tuturor claselor obștești.

În urma presiunilor făcute din țară și străinătate, Împăratul Francisc Iosif I, la 15 septembrie 1895, a grațiat memorandiștii. Eliberarea lor a fost socotită ca un succes al luptei poporului român și ca un prilej de manifestare a solidarității lui în lupta pentru unitate națională. Într-adevăr, unul dintre memorandiști, Gheorghe Pop de Băsești, a avut cinstea de a deschide Adunarea de la Alba Iulia, din 1 decembrie 1918, care a proclamat unirea Transilvaniei cu Țara Românească.

Prot. Ieremia B. Ghiță

A rostit cuvânt de elogiu și dl. Nicolae Bourean prefectul Județului Galați.

În sunetul clopotelor Catedralei episcopale, a celorlalte biserici din oraș și din Eparhie, sicriul cu trupul neînsuflit al adormitului întru Domnul a fost depus spre veșnică odihnă în mormântul dinainte pregătit, în catedrala episcopală.

Fie ca Hristos cel înviat din morți să așeze sufletul său ales în ceata sfinților săi și să-l învrednicească de cununa cea neveștejită a slavei sale.

Veșnică să-i fie pomenirea!

Arhid. Dumitru Bălțat

— Vineri, 29 aprilie a.c., Vinerea Sf. Patimi, I.P.S. Sa a săvârșit împreună cu un ales sobor de preoți și diaconi în Catedrala mitropolitană din Sibiu, Denia Prohodului Domnului.

— Duminică, 1 mai a.c., Ziua Învierii Domnului, I.P.S. Sa a săvârșit Sf. Liturghie arhieruască în Catedrala mitropolitană din Sibiu, prezentând credincioșilor mesajul pascal cuprins în Pastorală I.P.S. Sale ce a avut ca temă în acest an: „Cuvânt de îndemn la păstrarea credinței ortodoxe”.

La reședința mitropolitană din Sibiu a avut loc apoi îndătinata recepție de Sf. Paști la care au luat parte membrii Permanenței Consiliului Eparhial, profesori de teologie, preoți din oraș, slujitori ai Centrului Eparhial, alți invitați.

— Seara, la orele 18, I.P.S. Sa a oficiat tot în Catedrala mitropolitană din Sibiu, slujba vecerniei Paștilor (a doua Înviere), în cadrul căreia Sf. Evanghelie a fost citită în 12 limbi, potrivit tradiției.

A rostit cuvânt de învățătură P.C. Pr. lector Vasile Grăjdian.

— Luni, 2 mai, a.c., a doua zi de Sf. Paști, la invitația pr. paroh și a bunilor credincioși din parohia Săcel, prot. Sălște, I.P.S. Sa a săvârșit Sf. Liturghie arhieruască în biserica parohială cu hramul „Sf. Nicolae”.

A fost oficiată slujba de binecuvântare a acesteia biserici care a fost împodobită, cu ani în urmă, cu o frumoasă pictură în frescă realizată de pictorul sibiuan Ioan Căzilă. I.P.S. Sa a rostit un cuvânt de învățătură, iar la sfârșit a hirotesit întru „iconom” pe P.C. Pr. Paroh Virgil Barbu. Au fost acordate acte de apreciere consiliului și comitetului parohial precum și fam. fostului pr. Gheorghe Cazan care a contribuit în chip deosebit la realizarea acestei frumoase lucrări.

Consiliul parohial a oferit apoi o agapă creștinească care a reunit laolaltă pe toți cei prezenți la această sf. slujbă.

În aceeași zi, I.P.S. Sa a făcut o vizită canonică la Mănăstirea Orlat, în a cărei nouă biserică se slujește deja, și a purtat discuții cu obștea monahală de acolo.

În drum spre Sibiu, I.P.S. Sa a cercetat și biserica „Sf. Tereza” din Orlat aflată în folosința parohiei ortodoxe române din Orlat.

— Joi, 5 mai a.c., I.P.S. Sa a luat parte la Galați la slujba înmormântării celui ce a fost arhierușul Dr. Antim Nica, episcopul Dunării de Jos, rostind un cuvânt de omagiu pentru cel trecut în veșnicie.

— Vineri, 6 mai a.c., I.P.S. Sa s-a aflat în mijlocul obștii monahale și a credincioșilor de la Mănăstirea Sâmbăta de Sus, cu prilejul zilei hramului „Izvorul Tămăduirii”. În cadrul Sf. Liturghii arhieruști săvârșită la altarul din pădure, I.P.S. Sa a hirotonit întru diacon pe monahul Macarie Picu, viețitor al mănăstirii, și a rostit apoi cuvânt de învățătură, despre Iisus Hristos ca izvor al tămăduirilor truștești și sufletești.

La Sf. Liturghie a asistat și pastorul Emilio Castro, fost secretar general al Consiliului Ecumenic al Bisericilor, care a fost prezentat credincioșilor de către I.P.S. Sa, după care s-a adresat și domnia sa cu un cuvânt credincioșilor prezenți, arătându-și bucuria de a se afla în rugăciune acum după Sf. Paști cu credincioși ortodocși din România.

A fost oficiată apoi slujba sfințirii apei și taina Sf. Maslu. În aceeași zi pastorul Emilio Castro a făcut o vizită Eminenței Sale Dr. Christoph Klein episcop al bisericii Evanghelice din Sibiu.

— În aceeași zi, I.P.S. Sa a acordat un interviu Televiziunii Belgiene, care a înregistrat de altfel și Sf. Liturghie arhieruască săvârșită în această zi.

Arhid. Visarion Bălțat

Semnalăm... Semnalăm...

În editura „Buna Vestire” din Oradea a apărut o monografie importantă: *BEIUȘUL, centrul politic și de cultură românească* (1992, 302 p.) de Titus L. Roșu. Am arătat și cu alte prilejuri că astfel de monografii sunt foarte utile, mai ales în Transilvania. Amănunțele care, în cărțile care tratează teme mari din Istoria Transilvaniei, își găsesc prea puțin loc, în astfel de monografii sunt detaliate și scot la iveală activități și contribuții locale de mare valoare, uneori abia menționate în tratate generale. Monografia de Titus L. Roșu este plină de astfel de amănunte care dau Beiușului o pondere mare în istoria culturii și a faptelor transilvănenilor pentru limbă și neam.

Și pentru credința străbună. Câteva exemple:

În 1712 un anume Pavel László s-a declarat protopop și a început trecerea forțată la uniunea ortodoxilor. Când de „pașnic” s-a făcut totul, se vede pe un Evchologhion (ms) al bisericii din Batăr, din anul 1744: „atunci au pierit robi mulți la Beiuș și lui Popa Floare i s-a tăiat capul”. Mulți din preoții din Beiuș s-au refugiat în sate, precum protopopul Vasile plecat la Ghelani, iar protopopul Gheorghe la Căbești (p. 17).

Lată și o scrisoare a preoților din zonă către protopopul lor Vasile, prin care îi cer să-i aperse de uniune:

„Noi, cei mai mici și plecați din eparhia aceasta a sfinției tale cinstit protopop Vasile, facem în știre de acest lucru, înțelegând că s-a făcut vladică (unit n.n.) la Oradea și va să îmble pe la besaeacile noastre, deci noi popi împreună cu mireni din eparhie aceasta și cu alți creștini care ne înținem de biserica răsăritului, nice suntem plecați sub uniune măcar că suntem sub stăpânirea domnilor și de domni pururea suntem ascultători în alte trebi, iară vladică uniet nu primim nice într-un chip că nice nu știm ce este uniune, că bine știi sfinția ta când am fost la Beiuș la popa Iosif împreună cu țara ce cuvânt s-au dat pentru Pater Lascu (Hateș) și de la țara și de la popi cum că nu poțim să fie vladică, că ce au fost (deoarece am avut n.n.) vladică Isaia, și domni l-au scos că au zis că nu pot fi doi pișpeci (episcopi n.n.) la Oradea ce numai unul și ne-au dat răspuns: cui îi va trebui vladică, la Arad pot merge că nu-i vor opri... Dară pre Sfinția ta te-avut pus popii și țara protopop să ne porți de grije de toate bairile noastre de a preoților, de a besaeacilor, de a sârbătorilor cari cum țin dară acum lângă acest lucru să (că n.n.) nu vei sta împreună cu noi la lucrurile aceste să-ți îi cinstea și cu Dumnezeu la mai mare cinstea să te învrednicească ca să poți fi slugă credincioasă întru besaeaca răsăritului.

Dat-am noi preoții împreună cu mireni și cu alți creștini Mșeș Gen. 21—1751” (p. 18. Actul e publicat și de Ștefan Lupșa, *Lupte pentru ortodoxie în Bihor 1718—1752* (manuscris), Biblioteca Episcopiei ort. Oradea, p. 61).

În Monografia lui Titus L. Roșu găsim și știri noi despre Vasile Stroiescu, mecenatul basarabean care a ajutat și în părțile acesteia Biserica și Școala (1912), în vremurile în care erau amenințate de maghiarizare (p. 148—159).

Alături de cartea lui Teodor Neș „Oamenii din Bihor, 1848—1918” (Oradea 1937, 645 p.) cartea lui Titus L. Roșu e o necesară completare la istoria zonei.

Arhimandritul Eusebiu A. Stefanou, probabil grec stabilit în America, a publicat în revista americană „Logos” (vol. XVI, nov. — dec. 1983) un articol intitulat „Pocăința, cheia renașterii ortodoxe”, trad. în românește de pr. Romulus Radu (Altarul Nautilui, IV, 10—12, 1993). Traducătorul sau redacția ne avertizează că „parte din susținerea autorului pot contraria”. Și contrariază într-adevăr! În general se reiau teze anti-ortodoxe din critica neoprotestantă și sectantă. Soluția e când în lectură și instrucție, când într-o pioșenie care se poate lipsi de acestea, când în Taine, când într-o pocăință care se poate lipsi de Taine etc. Totul e confuz, nearticulat. Pledează pentru cei care nu au trecut prin școli teologice: „Învățământul teologic și hirotonia nu sunt o garanție pentru succesul unei slujiri a predicării. Nu contează prea mult inspirația, când trebuie să servim cuvântul lui Dumnezeu, cât contează inspirația”. Sunt de fapt lucruri spuse pe jumătate, ușor de argumentat ca și contrariile lor. Autorul folosește textele sectare, ceea ce poate încurca pe mulți. Auzit probabil, cam după ureche, de conceptul „Theology by the people” (teologie făcută de popor), concept vehiculat cândva în ecumenism și a rămas la el, după ce chiar în ecumenism s-a renunțat a e și mai accorda vreo valoare. La un moment dat militează pentru botezul adulților, desigur destul de sofisticat ca s-o poată întoarce la nevoie, dar un lucru e limpede: tezele acestui studiu nu prea pot fi spre orientare. Mai mult spre dezorientare.

Să dea Dumnezeu să ne înșelăm noi.

Cine vrea să se documenteze mai exact și să-și facă o părere proprie, să-l citească.

Noi de aceea îl semnalăm.

A se ocupa cineva de „limba moldovenească” și de „limba română” ca fiind limbi diferite, e de-a dreptul jenant. E ca și cum s-ar pune în discuție evidența lui 1+1=2, încercându-se demonstrația că fac 3. Ne-am trezi într-o lume care a bătut cutuța și în care nimic n-ar mai răspunde criteriilor de bun-simț și de raționalitate. Și totuși asemenea afirmații se fac în public, de pe catrede și de pe scaune minișteriale sau parlamentare și cei care le fac circulă liberi. Să se fi stricat lumea până într-atât încât unii să se fi contaminat vizibil de prostie! De ce să mai căutăm subdezvoltarea prin Africa sau pe cine știe unde altunde, când e atât de aproape de noi, în „știința” unor „lingviști” născuți peste Prut din sânul partizanilor Moscovei, care o au pe aceasta drept patrie mamă.

Tema „moldovenească — română” ca fiind două limbi nu poate constitui subiect de conversație între oameni sănătoși la minte. Cum să se certe doi în aceeași limbă, unul din ei, încercând să demonstreze că vorbesc limbi diferite?

Așa se văd lucrurile și din afară. Cine vrea să se convingă, să răsfoiască opera savantului italian Carlo Tagliavini: *Originile limbilor neolatine* (București 1977, coordonare de Alex. Niculescu, trad. de Anca Giurescu și Mihaela Cârstea-Romașcanu).

Aceasta acordă un spațiu suficient temei „moldovenească — română”, arătând cu degetul ridicolul în care se află cei care le văd a fi limbi diferite. Carlo Tagliavini spune că, de pildă, în Luxemburg există un dialect, alături de franceză și germană, numit Letzeburghish, o variantă a franconiei din Moselle (Moselfränkisch), „dar nimănui nu-i trece prin cap, în Luxemburg sau în alte părți, să spună că e vorba de o nouă limbă germanică diferită în grupul dialectelor germane” (v. Opinia națională, 46, 1994, p. 5).

Ei, asta se întâmplă în Luxemburg! Pe la Moscova și în mințile unora din Moldova de peste Prut care au capitala tot la Moscova, cei din Luxemburg sunt desigur considerați niște agramați. Dacă ar apela la dânsii, le-ar demonstra repede că luxemburghiza e o limbă de sine stătătoare! Că doar ei au reușit să facă din moldovenească o altă limbă decât română!

Nota aceasta a noastră o fi în română sau în moldovenească?

În același format mare, într-o prezentare grafică nouă, pe hârtie mai bună, mai atrăgător tehnoredactată, plină de noutăți de peste tot, plină de conflicte, plină de trupuri cât îmbrăcate bine, cât cu mare reducere, plină de suferințe, de viclenii, chiar și de sânge de oameni vărsat de alți oameni, a apărut revista LUMEA (am în față nr. 3 din martie 1994, 64 p.).

Ce lume!

ANTONIE P.

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA se adresează REDACȚIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. Mitropoliei nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază. Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu

COMITETUL DE REDACȚIE: Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului — președinte; Pr. prof. Dr. Dumitru Abrudan — redactor responsabil; Pr. prof. Dr. Aurel Jivi — redactor adjunct; Pr. prof. Dr. Mircea Păcurariu.

ABONAMENTUL pe un an 2.000 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 B.C.S.A. — Sibiu. Pentru cititorii de peste hotare costul unui abonament anual este de 25 dolari S.U.A. (cont nr. 47.21.016.680) sau echivalentul în altă valută, B.C.S.A. Sucursala Sibiu.